

Nyheter

Gasslekkasjene i Østersjøen

Russiske skip har trålet norskekysten siden i sommer

Militæreksperter omtaler dem som spionskip. Aftenpostens kartlegging viser at ni russiske «forskningskip» har fartet Nordsjøen og Østersjøen rundt siden juni.

Thomas Olsen, Fredrik Thoresen, Per Anders Johansen og Torkjell J. Trædal

«**A**kademik»-skipene er offisielt forskningsskip. De er gjerne knyttet til statlige russiske forskningsinstitusjoner. De er utstyrt til å kunne drive seismiske undersøkelser, kartlegge havbunn og overvåke.

Militæreksperter nøler ikke med å kalle dem for spionskip.

Aftenposten har hentet ut informasjon om alle russiskregistrerte skip som har passert inn i norsk farvann siden juni 2022.

→ 39 russiskregistrerte fartøy krysset inn i norsk farvann i Norskehavet.

→ 55 russiske skip har passert den norske delelinjen i Kattegat siden juni.

→ Ni av disse skipene er såkalte Akademik-fartøy.

Sporingsdata fra Marine Traffic viser at de omdiskuterte skipene har gått i en sakte skytteltrafikk mellom russiske havner i nord til ulike havner i Østersjøen.

I tillegg til at skipsloggene følger og krysser gassrørledningenes baner i Norskehavet og Kattegat, har flere Akademik-skip anløpt russiske marinebaser i Østersjøen og Finskebukten.

Flere av forskningsfartøyene som i sommer har operert i utenfor kysten av Norge, Danmark og Sverige, er utstyrt med egne ubåter som kan utføre operasjoner

på store havdyp.

Et skipene som passerte Bornholm i august, var «Akademik Fedorov». Isbryteren var i 2007 sentral i en ekspedisjon der Russland «erobret» havbunnen under Nordpolen.

Skipet seilte i august fra Tyrkia til St. Petersburg. Ruten gikk gjennom Skagerak, Kattegat og ut i Østersjøen.

14. august passerte «Akademik Fedorov» området der gassrørledningene ble sabotert. Skipet stoppet ikke der. Loggen hos Marine Traffic viser imidlertid en stans lenger nordøst samme døgn.

Flere russiske forskningsskip har krysset over norske gassrørledninger i sommer og i høst.

Statsminister Jonas Gahr Støre sier til Aftenposten at de følger med på skipene.

- Vi er oppmerksomme på det, sier Støre.

- Betyr det at dere undersøker om de har stoppet opp?

- Det vil jeg ikke kommentere nærmere.

Slo alarm. I Dagens Næringsliv slo aktører i olje- og gassbransjen alarm etter å ha fulgt bevegelsene til «Akademik Lazarev» langs norskekysten i oktober i fjor.

En norsk los som gikk om bord på et av de russiske Akademik-

• Forskningskipet Akademik Tryoshnikov har i august og september fartet forbi Bornholm i Østersjøen. Forskningskipet har også lagt til kai i Kaliningrad i sommer.

Foto: Tvabutzku1234, CCO, via Wikimedia Commons

Det er økende bekymring for denne aktiviteten flere steder, blant annet knyttet til internettkablene over Atlanterhavet fra Portugal

Ståle Ulriksen ved Forsvarets høgskole og Sjøkrigsskolen

skipene, oppdaget at det hang et bilde av et norsk etterretningsfartøy på broen. Over sto det skrevet: «Slik ser fienden ut».

Forsker og lærer Ståle Ulriksen ved Forsvarets høgskole og Sjøkrigsskolen har tidligere koblet «Akademik»-skipenes aktivitet til kritisk infrastruktur som gassrørledninger.

- Denne aktiviteten til havs viser tydelig den russiske doktrinen om sjømakt ved å ta i bruk alle statens virkemidler. Man skiller ikke det sivile og private fra det militære og statlige. Mange av disse fartøyene er åpenbare spionskip, sier Ulriksen.

Han sier at Forsvaret lenge har kjent til at disse skipene ofte har skjulte oppgaver. Forsvaret forsøker å følge med.

- Er det grunn til å være bekymret for hva de eventuelt kartlegger?

- Ja, det er det. Det er økende bekymring for denne aktiviteten flere steder, blant annet knyttet til internettkablene over Atlanterhavet fra Portugal. Der ser en russiske skip ligger over viktige kabler, svarer Ulriksen.

Han mener Norge bør være ekstra urolig fordi flere av Akademik-skipene har ubåter som kan utføre dypvannsoperasjoner.

- Vi vet ikke helt hva de gjør. Noen av skipene har innvendig brønn der en kan senke fjern-

styrte undervannsfarkoster uten at vi kan se hva de gjør.

Ulriksen mener norske myndigheter lenge har vært naive når et stort antall russiske skippere får farledsbevis så de slipper å ta om bord los. Han etterlyser tiltak fra lovgiverne på Stortinget for å begrense trafikken. Det bør nå vurderes å begrense russisk skipsaktivitet i deler av norsk sone. Og langs kritisk infrastruktur.

- Vi hadde slike soner under den kalde krigen. Vi kan ikke nekte dem å seile utenfor tolvmilssonen, men det bør ses på muligheten til å opprette sikkerhetssoner rundt gassrørledninger i internasjonalt farvann, sier Ulriksen.

Fikk lov å forske. Akademik-skipene farer altså aktivt mellom russiske havner i nord og havner og marinebaser i Østersjøen. I tillegg har de fått tillatelse fra norske myndigheter til forskningstokt i norsk territorialfarvann en rekke ganger.

Nylig fikk «Akademik Sergey Vavilov» fra Sjøkrigsskolen tillatelse til å foreta et flere måneders langt tokt på norske kontinentalsokkelen, kunne Dagbladet avdekke i september.

Forsker Ina Holst-Pedersen Kvam ved Forsvarets høgskole Sjøkrigsskolen reagerte på dette. - Akademik-klassen er i praksis

en samlebetegnelse for en rekke russiske fartøystyper som de fleste Nato-land velger å vokte seg for. Flere av disse er tilknyttet marinen eller Generalstabens egen «havforskningsdivisjon», mens andre er sivilt organisert, uttalte Kvam.

Aftenpostens gjennomgang viser imidlertid at «Akademik Sergey Vavilov» har ligget til havn i Kaliningrad siden oktober i fjor.

Spores til base for undervannsoperasjoner. Sørøst i Østersjøen ligger havnebyen Baltijsk i den russiske enklaven Kaliningrad. Her ligger Østersjøflåtens hovedbase. Herfra opererer også en berømt russisk spesialavdeling.

Kampdykkerne i 561. marinerekognoseringsavdeling er spesialister på sabotasje under vann.

En av deres viktigste oppgaver er å ødelegge både militære Nato-mål, gassledninger og annen viktig sivil infrastruktur i Nato-landene.

Aftenposten har også gjennomgått AIS-data fra fartøy som har lagt til i Baltijsk-havnen. Den viser at 29 skip har lagt til i den militære havnen siden juni:

Men ingen av disse skipene har passert eller befunnet seg i nærheten av området med gasslekksjene senere.

– **Ikke til å stole på.** Spionskip eller fartøy som utfører militære operasjoner, kan relativt enkelt forsvinne fra den internasjonale skipsfartsoversikten.

Selv om alle fartøy over en viss størrelse er pålagt å sende såkalte AIS-signaler under seilas, er det ikke uvanlig å forsvinne eller «gå i svart» i perioder.

– Du kan ikke stole på systemet alene. Det er et gammelt system, opprinnelig laget for å unngå kollisjoner, ikke overvåke skip. Og det mangler innebygget integritetsbeskyttelse, konstaterer seniorforsker Per Håkon Meland ved Sintef.

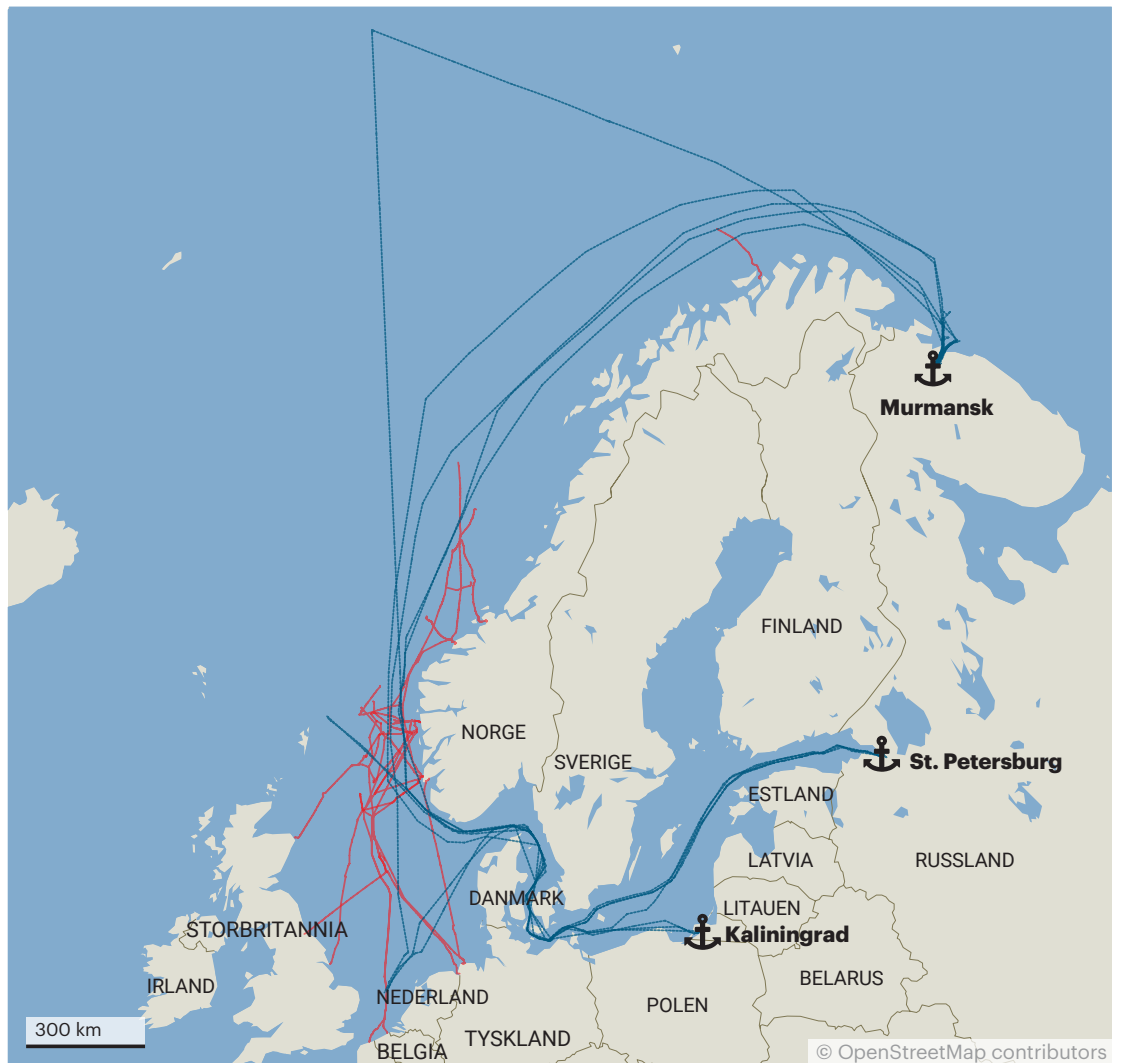
Derfor er det heller ikke vanskelig å manipulere signalene. I dag kan man enkelt og rimelig få tak programvare og utstyr for å sende ut AIS-signaler, forklarer lederen for fagavdelingen Cybersecurity.

På tokt langs kysten av Norge

Loggdata viser at ni russiske «Akademik»-skip har operert aktivt i sommer.

— Her har skipene seilt

— Norske gassrørledninger

Kilde: marinetransport.com

Fakta.

Dette er «spionskipene»

Akademik Ioffe

- Forskningsfartøy fra det russiske Sjisjov-instituttet for oseanologi.
- Ble tatt i arrest av danske myndigheter i fjor. Besetningen ble pågrepet og dokumenter konfiskert under påskudd fra et canadisk kreditorkrav, trolig fordi det forelå mistanke om at skipet opererte i gråsonen, ifølge Dagbladet.
- Mannskap på 61.
- Ligger nå til havn i Kaliningrad.

Akademik Fedorov

- Forskningsfartøy registrert på Det russiske polarforskningsinstituttet.
- Isbryter konstruert for å seile i farvann med is.
- I 2007 var skipet sentralt i en ekspedisjon der Russland «erobret» havbunnen under Nordpolen. Skipet hadde med to ubåter som dykket ned 4.261 meter og plantet det russiske flagget på havbunnen under polpunktet.

→ Ligger nå til havn i St. Petersburg.

Akademik Tryoshnikov

- Forskningsfartøy fra Det russiske polarforskningsinstituttet.
- 133,6 meter.
- Utstyrt med to helikoptre og helikopterlandingsplass.

Akademik Primakov

- Norskbygget forskningskip.
- Registrert på forskningsselskapet Sevmorneftegeofizika Jsc.
- 92,5 meter.
- Utstyrt med avansert seismisk utstyr, blant annet 16 trålere for å lage seismiske undersøkelser i 3D.

→ Har en integrert helikopterlandingsplass.

Akademik Mstislav Keldysh

- Registrert på Shirshov oceanologiske institutt.
- Forskningsfartøy utstyrt med ubåter som kan gå dypt.
- Skipet har vært involvert i dykking til vrakene Titanic og Bismarck.
- Posisjonering slått av. Sist registrert like utenfor Murmansk.

Akademik Nemchinov

- Registrert på forskningsselskapet Sevmorneftegeofizika Jsc.
- 73,5 meter.
- Ligger nå til havn i Petropavlovsk i Sibir.

Akademik N. Stakhov

→ Registrert på Shirshov oceanologiske institutt.

→ 75,5 meter.

→ Ligger nå til havn i St. Petersburg.

Akademik Pashin

- Et militært påfyllingstankskip/marinehjelpeskip.
- Registrert på den russiske staten.
- Skipet kan etterfylle drivstoff og tørrlast til sjøs.
- Har helikopterlandingsplass.
- For tiden er AIS-sporing slått av. Befinner seg i Middelhavet.

Akademik B. Petrov

- Forskningskip.
- Registrert på Shirshov oceanologiske institutt.
- 68 meter.
- Befinner seg nå i Barentshavet, øst for Vadsø.